

Zamecki, Stefan

"Woprosy Istorii Jestiestwoznanija i tiechniki" - rocznik 1981

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 28/1, 233-238

1983

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

PRZEGLĄD CZASOPISM

„WOPROSY ISTORII JESTIESTWOZNANIJA I TIECHNIKI”
— ROCZNIK 1981

Wiosną 1980 r. zaczął ukazywać się nowy radziecki kwartalnik „Woprosy Istorii Jestiestwoznanija i Tiechniki”, który zastąpił wydawnictwo seryjne nieperiodyczne pod tym samym tytułem.

W niniejszym opracowaniu omówię zawartość czterech numerów tego periodyka z 1981 roku. Informacje na temat numerów opublikowanych w 1980 r. znajdują czytelnicy gdzie indziej¹.

Numer pierwszy otwiera artykuł redakcyjny: *Badania z zakresu historii przyrodoznawstwa i techniki w dziewiętej pięciolatce*. Jak czytamy w tym artykule, w ciągu ostatniego pięciolecia, siłami samego tylko Instytutu Historii Przyrodoznawstwa i Techniki AN ZSRR, przygotowano i opublikowano ponad 100 monografii poświęconych dziejom nauki radzieckiej i światowej, a także dziejom poszczególnych dyscyplin naukowych, techniki, logiki i psychologii twórczości naukowej, socjologicznym i filozoficznym problemom nauki i techniki etc. Artykuł podaje też syntetyczne informacje na temat trendów rozwojowych badań w dziedzinie historii przyrodoznawstwa i techniki w ZSRR. Dalej numer zawiera artykuły — B. A. Starostina: *Starorosyjska nauka w kontekście średniowiecznej kultury*; B. M. Kozłowa: *Metrologiczna reforma w ZSRR (1917—1927)*; B. B. Kadomciewa i S. A. Smirnowa: *Zarys prehistorii i rozwoju podstawowych kierunków badań termojądrowych*; B. G. Kuzniecowa: *Einstein i de Broglie. Uwagi historyczno-filozoficzne i historyczno-naukowe*; A. G. Kabajewa: *Z historii badania i opanowywania pustyni Kara-Kum*; I. N. Bubnowa: *Pomniki nauki i techniki: niektóre problemy praktyki i teorii*. Artykuły są ciekawe — zwłaszcza B. G. Kuzniecowa; szkoda jednak, że zbyt krótkie i zbyt skąpo udokumentowane wykorzystanymi źródłami. W dziale *Wybitni działacze radzieckiej nauki i techniki* zamieszczono dwa krótkie artykuły poświęcone 70-ej rocznicy urodzin M. W. Kiełdysza, a mianowicie A. T. Grigoriana: *Wybitny uczyony i organizator nauki* oraz A. J. Iszlińskiego: *Mściśław Wsiewotodowicz Kiełdysz a mechanika*. W dziale *Nauka w republikach związkowych* opublikowany został tylko jeden tekst — O. J. Tarasowa: *Z historii nauki w Mołdawskiej SRR*. Można tylko żałować, że w całym roczniku 1981 jest to jedyny tekst w tym dziale. Z kolei w dziale *Problemy badań historyczno-naukowych* znajduje się artykuł I. A. Rezanowa: *Stan i najbliższe zadania badań z zakresu historii nauk geologicznych* — tekst dotyczy badań radzieckich. W dziale *Doniesienia naukowe* mamy trzy teksty: F. A. Miedwiediewa: *O problemie zupełności w teoriach liczb rzeczywistych*, J. P. Ożigowej: *O korespondencji Daniela Bernoulliego z Mikołajem Fussem* oraz D. W. Lebidiewa: *Godfier Reinholdt Treviramus a początek geografii roślin (O jednym zapomnianym priorytecie)*. Wydaje się, dział ten może spełnić nader pożyteczną rolę w dziele informowania czytelników o dokonaniach uczonych przeszłości. Z kolei w dziale *Materiały do biografii uczonych i inżynierów* zamieszczony został bardzo interesujący artykuł znanego historyka chemii S. A. Pogodina: *Ze wspomnień o akademiku N. S. Kurnakowie*. Zdaniem niżej podpisanego — a wypowiadam się jako historyk chemii — informacje zawarte w tym artykule są nader interesujące, toteż pozwalam sobie sugerować Redakcji „Kwartalnika Historii Nauki i Techniki”, aby zaproponowała S. A. Pogodinowi napisanie obser-

¹ Por. E. Olszewski: *Tematyka naukoznawcza w pierwszych numerach „Woprosow Istorii Jestiestwoznanija i Tiechniki”*. „Zagadnienia Naukoznawstwa”, zesz. 1—2 (65—66) 1981, s. 250—252.

nego artykułu dla polskich czytelników właśnie o N. S. Kurnakowie. W dziale *Nasze wywiady* przeczytać można wywiad z członkiem-korespondentem AN ZSRR A. M. Ugolewem przeprowadzony przez M. G. Jaroszewskiego. W dziale *Pamiętne daty* A. S. Fiodorow opublikował krótki szkic: *Vanoccio Bringuccio. (W 500 lecie urodzin)*. Czytelników polskich z pewnością zainteresuje zamieszczony w dziale *W muzeach i archiwach* artykuł I. S. Petrauskieni *Zródła archiwalne do dziejów Uniwersytetu Wileńskiego. (Jubileusz 400-lecia)*. Dział *Kalendarz dat jubileuszowych* przynosi stosowne informacje o kilku znanych uczonych radzieckich (także rosyjskich) i zagranicznych. Dwa działy — *Krytyka i bibliografia* oraz *Krótko o książkach* — wymagają specjalnego komentarza. Wydaje się, że z pożytkiem dla czytelników „Woprosow” byłoby, gdyby Redakcja nowego czasopisma umożliwiła publikowanie obszerniejszych recenzji. Szkoda, że zrecenzowano wyłącznie książki radzieckie, zresztą we wszystkich numerach rocznika dominują recenzje książek autorów radzieckich. Interesujący jest dział *Życie naukowe*, w którym znaleźć można informacje o różnych konferencjach poświęconych problemom historii nauki i naukoznawstwa. Nasuwa się jednak uwaga, że informacje te można by znacznie rozszerzyć uwzględniając konferencje odbyte w krajach zachodnich (por. np. „Zagadnienia Naukoznawstwa” z. 1—2 z 1981 r.). Dwa ostatnie działy — *Listy do redakcji* oraz *Jubileusze* — zawierają krótkie teksty: J. S. Kriuczkowa *Historia optycznego telegrafu w Rosji* oraz tekst zbiorowy *Izabella Grigoriewna Baszmałowa. (W 60-lecie urodzin)*. W sumie numer ciekawy, zdominowany przez problematykę historii nauk ścisłych.

Numer drugi otwiera artykuł B. M. Kiedrowa: *Revolucja naukowo-techniczna. Aspekty jej badania*. Po nim opublikowany został w dziale XVI *Międzynarodowy Kongres Historii Nauki* blok artykułów: S. S. Demidowa i A. P. Juszkiewicz: *Badania historyczno-matematyczne w ZSRR w latach 1977—1981*; A. T. Grigorian i W. S. Kirsanowa: *Badania z zakresu historii mechaniki*; W. P. Wizgina i O. A. Leźniewa: *Badania z zakresu historii fizyki*; G. W. Bykowa i D. N. Trifonowa: *Badania z zakresu historii chemii*; A. N. Szamina: *Badania z zakresu historii biologii*; I. A. Fiedosiejewa: *Badania z zakresu historii nauk o Ziemi*; A. A. Parchomienki i A. S. Fiedorowa: *Nowe badania z zakresu historii techniki i rewolucji naukowo-technicznej*; E. Forbesa (Wielka Brytania): *Działalność organizacji międzynarodowych w dziedzinie historii nauki oraz odpowiedzi uczestników wspomnianego Kongresu na pytania Redakcji „Woprosow”* — umieszczone pod wspólnym tytułem *Historia przyrodoznawstwa i techniki stan współczesny i problemy*. Odpowiedzi udzielili kolejno przedstawiciele radzieckiego świata nauki, a następnie uczeni z Kanady, NRD, USA, Polski (prof. I. Malecki), Francji, Czechosłowacji, Holandii, znowu Czechosłowacji, Indii, Wielkiej Brytanii i USA. Oczywiście nie wszyscy z zapytanych są historykami nauki, co też przydało swoiste pikanterii zamieszczoneму wielogłosowi na dwa tematy: 1) jakie prace z zakresu historii nauki i techniki, opublikowane w ciągu ostatnich trzech—czterech lat, przykuły Pana uwagę i na czym — według Pana polega ich wartość? 2) jaka jest rola historii nauki w rozwoju wiedzy i jakie problemy, według Pana, będą najbardziej aktualne w najbliższym czasie dla historyków nauki i techniki? Spodziewam się, że udostępnienie wspomnianego wielogłosu czytelnikom „Kwartalnika Historii Nauki i Techniki” w przekładzie polskim spełniłoby ich oczekiwania na interesującą informację o poglądach niektórych uczestników Kongresu. W części artykułowej zamieszczono dwa teksty: I. S. Aleksiejewa: *Prehistoria teorii kwantowej* oraz A. M. Lulka i S. P. Kuwszinnikowa: *Historia powstania pierwszego radzieckiego silnika turbonaporowego*. W dziale *Metodologia badań historyczno-naukowych* znalazł się tylko jeden artykuł ogólnonaukoznawczy, pióra I. S. Timoffiejewa: *Zmiany w rozumieniu przedmiotu badań historyczno-naukowych*. W bliskim merytorycznym związku pozostaje następny

tekst, zamieszczony w dziale *Ogólne problemy rozwoju nauki i techniki*, a mianowicie I. M. Zabelina: *Rewolucyjne sytuacje w nauce a rewolucja naukowa*. Ten ostatni tekst nawiązuje do opublikowanego w numerze 2 „Woprosow” z 1980 r. artykułu N. S. Czerniakowej: *Problem typologii rewolucji naukowych*. Wspomniane artykuły z pewnością zainteresują polskich czytelników, ale — sędzę — właściwym miejscem ich referowania i oceniania są raczej „Zagadnienia Naukoznawstwa”. W dziale *Doniesienia naukowe* odnajdujemy następujące teksty: N. A. Mozenina: *Z historii nagród Demidowskich*; E. G. Cygankowej: *Niektóre problemy wytrzymałości w rosyjskiej mechanice praktycznej*; G. H. Aleksiejewa: *Epoki energetyczne i podstawowe okresy energetyki jądrowej*; A. W. Kolcowa: *50-lecie periodyka „Wiestnik Akademii Nauk SSSR”*. W dziale *Z historii międzynarodowych związków naukowych* zamieszczono dwa ciekawe teksty: A. A. Makarenii i K. A. Kapustinskiej: *O naukowych związkach D. I. Mendelejewa z Th. Charnelleym* oraz W. A. Żukowa: *Związki naukowe akademika A. P. Karpinskiego z uczonymi USA*. Lektura tych dwóch przyczynków świadczy o płodności kontaktów naukowych uczonych rosyjskich XIX wieku z uczonymi angielskimi i amerykańskimi. Ubogo przedstawia się dział zatytułowany *Publikacje* — zamieszczono w nim jedynie list A. Einsteina do A. F. Joffe z komentarzem W. J. Frenkla. W dziale *Nasze wywiady* przeczytać można interesującą rozmowę z wybitnym kanadyjskim patologiem Hansem Seyle na temat historii nauki o stresie, przeprowadzoną przez W. P. Karcewa i M. G. Jaroszewskiego. Godzi się wspomnieć, że w Związku Radzieckim opublikowano wiele prac kanadyjskiego uczonego, w tym trzy książki. W dziale *Pamiętne daty* znaleźć można artykuł A. T. Grigoriana i B. D. Kowalewa: *Simeon Denis Poisson*. (W 200-lecie urodzin). Artykuł ten zainteresuje głównie historyków matematyki. Specjalistów z zakresu muzealnictwa namawiam do przeczytania zamieszczonego w dziale *Pomniki nauki i techniki* artykułu W. J. Matwiejewa: *Zachodnioeuropejskie zegary słoneczne i gwiazdne w zbiorach Ermitaża (połowa XVI — początek XVII w.)*. W dziale *Przeglądy* znalazł się artykuł B. G. Judina: *Więź wzajemna nauk spotecznych, przyrodniczych i technicznych: kierunki badań*. Tekst ten wydaje mi się wprawdzie dość anachroniczny, ponieważ stanowi pobieżne omówienie starych prac z lat 1972, 1973 i 1978, niemniej jako przegląd literatury jest pomysłem godnym naśladowania, tyle, że raczej w „Zagadnieniach Naukoznawstwa” — stosownie do tematyki. W dziale *Listy do redakcji* P. G. Kard pisze o trybie bezkolicznikowym w pracach I. Newtona, polemizując z niektórymi opiniami na ten temat. Dział *Kalendarz* przynosi informacje o kilku znanych uczonych radzieckich i zagranicznych. Można było jednak zachować tytuł dzieła z poprzedniego numeru czyli *Kalendarz dat jubileuszowych*. Działy *Krytyka i bibliografia* oraz *Krótko o książkach* przedstawiają się jeszcze skromniej aniżeli w poprzednim numerze. W pierwszym z nich omówiono książkę H. Wussinga (NRD): *Vorlesungen zur Geschichte der Mathematik (1979)*. Inne recenzje dotyczą książek wyłącznie autorów radzieckich. Cenne jest wprowadzenie informacji o książkach z zakresu historii nauki — wydanych w 1980 r. w ZSRR. Tradycyjnie dominują publikacje z zakresu historii chemii, biologii i fizyki. Obszerny jest dział *Życie naukowe*, w którym przeważają doniesienia o konferencjach przeważnie radzieckich. W dziale *Jubileusze* zamieszczono krótki tekst poświęcony 70-leciu urodzin A. N. Bogulubcowa. Numer — na mój gust — ciekawszy od poprzedniego, chociaż można zauważyć pewne kłopoty Redakcji w wypełnieniu działów poświęconych recenzjom.

Numer trzeci otwiera artykuł G. T. Bieregowoja: *Podstawowe etapy w rozwoju pilotowanych lotów kosmicznych w ZSRR*, po czym następują artykuły: E. Fabiana (NRD): *Twórczość Christiana Samuela Weissa a problem tradycji w rozwoju nauki*; I. N. Łosiewej: *O problemie genezy nauki*; P. P. Gajdienko: *O rozumieniu sukcesyjności w rozwoju wiedzy naukowej*. Dwa ostatnie teksty należy

potraktować jako polemiczne w rozwiązaniu tego samego problemu, a mianowicie relacji między filozofią nauki a historią nauki. Warto czytelników polskich poinformować, że I. N. Łosiewa jest autorką książki *Problema genezy nauki* (1979), zaś P. P. Gajdienko — *Ewolucja pojęcia nauki* (1980). Wspomniane artykuły nawiązują zresztą do opublikowanych wcześniej książek obu autorek. W dziale *Wybitni działacze radzieckiej nauki i techniki* zamieszczono krótki szkic M. A. Markowa: *S. I. Wawilow a teoria względności*. W dziale *Pamiętne daty* znajduje się tylko jeden, obszerny artykuł N. M. Emanuela: *Pięćdziesięciolecie Instytutu Fizyki Chemicznej AN ZSRR*, który z pewnością zainteresuje zarówno historyków chemii, jak i fizyki. W dziale *III Wszechzwiązkowa Konferencja z zakresu filozoficznych problemów współczesnego przyrodoznawstwa* znajdują się dwa teksty: *Słowo wstępne prezesa Akademii Nauk ZSRR A. P. Aleksandrowa* oraz W. N. Ignatiewa: *Omówienie wyników i perspektyw badań nad filozoficznymi problemami przyrodoznawstwa*; oba zainteresują raczej filozofów nauki. W dziale *Z historii odkryć i wynalazków* opublikowano dwa szkice I. I. Towarowej i A. N. Szamina: *Historia penicyliny (w 100-lecie urodzin Aleksandra Fleminga)* oraz N. M. Raskina: *Zapomniana karta historii silnika spalinowego*. Kilka ciekawych artykułów znajdujemy w dziale *Doniesienia naukowe*: A. K. Swirkowej: *Nowe fakty dotyczące łałków w „Kniżkach sosznego pisma”*; W. S. Szirokowa: *Galileusz i jego średniowieczni poprzednicy (o problemie kształtowania się naukowych zasad Galileusza)*; G. A. Sulejmana: *O historii pierwszych zastosowań zasad kwantowych w teorii przewodnictwa elektrycznego metali*; G. K. Cwierawej: *Faraday, Henry a odkrycie prądów indukcyjnych*; Z. I. Szeptunowej: *J. R. Partington — wybitny historyk chemii*; J. R. Woroncowej: *Z historii chemicznych metod oznaczania ciężarów atomowych*; S. I. Romanowskiego: *Historia organizacji państwowej służby geologicznej w Rosji*. Jako historyk chemii polecam wszystkim profesjonalnym historykom chemii lekturę wspomnianych prac Z. I. Szeptunowej i J. R. Woroncowej. W dziale *Materiały dotyczące biografii uczonych i inżynierów* zamieszczono krótkie szkice O. W. Kuzniecowa: *Ludwig Boltzmann — od atomistyki do mechaniki statystycznej* oraz D. D. Soniny: *A. S. Popow a projekt elektrycznego oświetlenia*. W dziale *Przeglądy* znajduje się tylko artykuł A. N. Luka: *Sprzeciw wobec tego, co nowe w nauce (według zagranicznych źródeł)*, który jednak raczej zainteresuje naukowców. Artykuł bardzo ciekawy, szkoda tylko, że tak krótki. W dziale *Publikacje* jest tylko jeden tekst, a mianowicie A. A. Sterfelda: *Historia mojej pierwszej książki*. W dziale *Badania historyczno-naukowe za granicą* zamieszczono szkic S. Balana (Rumunia): *Rozwój badań z zakresu historii nauki i techniki w Rumunii*, zbyt jednak krótki, aby wyrobić sobie zdanie na ten temat. Można żałować, że w całym roczniku 1981 wyżej wymieniony ważny przeciw dział, jest słabo rozbudowany. Z kolei w dziale *Kalendarz* znajduje się krótki szkic A. T. Grigoriana: *Wybitny uczoney i działacz, poświęcony B. Franklinowi*. Działy *Krytyka i bibliografia* oraz *Krótko o książkach* zawierają recenzje przeważnie książek radzieckich. Dział *Zycie naukowe* przynosi doniesienia o jubileuszach uczonych radzieckich i konferencjach historyków nauki. W dziale *Listy do redakcji* znajduje się tylko list W. J. Frenkla — zatytułowany *O historii badania reakcji jądrowych*. I wreszcie w dziale *Jubileusze* kilku znanych autorów pisze o litewskim uczonym Pauliusie Slavienasie z okazji 80-lecia jego urodzin. W sumie problematyka numeru bardzo zróżnicowana. Najciekawsze wydają się teksty z zakresu historii nauk ścisłych.

Numer czwarty otwiera artykuł W. A. Żamina: *Problemy rozwoju nauki w świetle uchwały XXVI Zjazdu KP ZSRR*. W dziale *270-lecie urodzin M. W. Łomonosowa* przedrukowano szkic W. I. Wiernadskiego: *Pamięci M. W. Łomonosowa (z 1911 r.)* oraz wypowiedzi uczonych z różnych czasów i różnych krajów na temat: *Łomonosow — uczoney i obywatel*. Dalej znajdujemy artykuły: I. T. Frołowa

i S. A. Pastusznego: *Dialektyka historyczna formy i treści odkrycia G. Mendla*; J. L. Sancheza (Kuba): *Karlos J. Finlay a teoria przenoszenia infekcji*; A. A. Kuzina: *O problemie periodyzacji powszechnej historii techniki*; E. P. Karpiejewa, B. I. Kozłowa i J. G. Neujmina: *Niektóre problemy historii nauk technicznych*. Ostatni tekst zainteresuje chyba raczej naukowców. W dziale *Z historii myśli historyczno-naukowej* zamieszczono naukowczy artykuł K. H. Diełokarowa: *S. P. Wawitow a opracowanie metodologicznych problemów rozwoju fizyki*. Tekst ciekawy, przynoszący informacje m.in. na temat stosunku radzieckich filozofów nauki (lata 30-te XX w.) do teorii względności. W dziale *Wybitni radzieccy uczeni i inżynierowie* J. S. Bojko w artykule: *A. A. Andropow a teoria nieliniowych oscylacji* opisuje niektóre osiągnięcia radzieckiego fizyka. W dziale *XVI Międzynarodowy Kongres Historii Nauki* zamieszczono opracowanie zastępcy redaktora naczelnego „Woprosow” W. P. Karcewa: *Przegląd prac sekcji* (por. na ten sam temat, „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” nr 1/1982, s. 213—221). W dziale *Doniesienia naukowe* opublikowano artykuły: A. J. Czerniaka: *Pierwsza książka z historii nauki i techniki w Rosji*; J. W. Czajkowskiego: *Zanim opublikowano „Pochodzenie gatunków”*; P. Obermana (NRD): *Aleksander Humboldt i jego dziennik z podróży do Rosji*. W dziale *Z historii odkryć i wynalazków* znalazły się artykuły: W. W. Jefremowa: *N. I. Łanin a powstanie witaminologii* oraz P. D. Duza: *A. F. Możajski — wynalazca pierwszego samolotu (w 100-lecie uzyskania patentu)*. Dział *Nasze wywiady* przynosi rozmowę z członkiem-korespondentem AN ZSRR J. N. Deniusiukiem, przeprowadzoną przez W. A. Gurikowa, na temat powstania i rozwoju holografii. W dziale *Publikacje* zamieszczono *Doniesienie* N. M. Tułakowa o *odkryciu prawa rządów homologicznych* przez N. I. Wawitowa. W dziale *W muzeach i archiwach* znajdujemy artykuł znanego historyka chemii F. Szabadvary’ego (Węgry): *Muzeum Historii Techniki na Węgrzech*. Dział *Pamiętne daty* przynosi obszerny artykuł A. P. Juskiewiczza: *Bernard Bolzano (w 200lecie urodzin)* oraz A. A. Czekanowa: *100 lat spawania w łuku elektrycznym*. Skromny jest dział *Kalendarz*, w którym przypomina się osiągnięcia Galileusza, W. G. Iszlińskiego i A. N. Bacha. W działach *Krytyka i bibliografia* oraz *Krótko o książkach* nastąpiły pewne zmiany — wreszcie opublikowano tyle samo recenzji z książek radzieckich, co zagranicznych oraz zmniejszono objętość tych działów, i tak niewielką. W dziale *Zycie naukowe* znajdujemy kilka doniesień o konferencjach i posiedzeniach wyłącznie radzieckich, w tym ważnego dla dalszego funkcjonowania „Woprosow” posiedzenia kolegium redakcyjnego, które obradowało 27 kwietnia 1981 r. (s. 150). Wreszcie w dziale *Jubileusz* znajdujemy dwa krótkie teksty poświęcone 80-leciu radzieckiego historyka chemii i fizykochemika N. A. Figurowskiego oraz 70-leciu historyka geografii A. B. Ditmara.

Przejdę obecnie do oceny własnej zaprezentowanego rocznika „Woprosow”. Mając pewne doświadczenie w redagowaniu (od 1975 r.) periodyka „Zagadnienia Naukoznawstwa”, a także współpracując z kilkoma innymi — w tym z „Kwartalnikiem Historii Nauki i Techniki” — sądzę, że moje uwagi będą miały charakter wiarygodny. Otóż uważam, że fakt, iż dawne seryjne — chociaż nieperodyczne — wydawnictwo przekształcone zostało w kwartalnik, jest dużym osiągnięciem organizacyjnym radzieckich historyków nauki i techniki. Z faktu tego wypływają pewne istotne konsekwencje — m.in. to, że więcej autorów będzie mogło publikować swoje teksty, że nastąpi zaktywizowanie przede wszystkim młodych badaczy, że odtąd czytelnicy będą mieli możliwość częstszego aniżeli dotychczas uzyskiwania informacji z zakresu historii nauki i techniki. Godny uwagi jest też wzrost nakładu nowych „Woprosow” (4066 egz. w 1981 r.) w stosunku do starych (1750 egz. w 1980 r.). Są to korzyści bezsporne.

Czytelników, interesujących się naukoznawstwem, z pewnością zaciekawia te teksty, które poświęcone są „aktualnym problemom metodologii badań w zakresie historii nauki, rozwojowi idei naukowych i technicznych, współczesnej rewolucji naukowo-technicznej, organizacji i kierowania nauką, psychologii twórczości i innym problemom” (z okładki „Woprosow Istorii Jestiestwoznanija i Tiejchniki”, z. 67—68 1980). Są to sprawy rzeczywiście interesujące naukoznawców. Ale w tym miejscu zaczynają się moje wątpliwości — zarówno jako historyka nauki, jak i naukoznawcy. Otóż sądzę, że ambitny plan Redakcji „Woprosow” w jego realizacji narażony być może na niebezpieczeństwo powierzchownego ujmowania zagadnień zarówno z dziedziny historii nauki, jak i naukoznawstwa, o ile będą ściśle przestrzegane dotychczasowe wymogi stawiane potencjalnym autorom periodyka. Dla przykładu — wymaga się, aby artykuły nie przekraczały 24 stron maszynopisu, doniesienia naukowe — 10, recenzje — 6, informacje o życiu naukowym — 4. Wydaje się, że korzystniejsze byłoby zliberalizowanie wskazanych wymogów formalnych w kierunku umożliwienia publikowania prac obszerniejszych. Sądzę, iż w dawnych „Woprosach” proporcje były lepiej zachowane, co pozwalało na publikowanie tekstów bardziej naukowo pogłębionych.

Następna sprawa — to problem działów wyodrębnionych w nowym periodyku. W omawianym roczniku naliczyłem ich 27, przy jednoczesnej niekiedy zmianie tytułów tych działów. Sądzę, że z pożytkiem można by zmniejszyć ich liczbę o połowę. Szczególnie istotne byłoby — jak sądzę — bardziej „opiekuńcze” potraktowanie dwóch działów — *Krytyka i bibliografia* oraz *Krótko o książkach*. Wydaje się, że można by je znacznie rozbudować. Nasuwa się też uwaga, że zbyt mało w „Woprosach” omawia się książek zagranicznych. Nie zauważyłem, niestety, żadnej recenzji książki polskiej, co zaskakuje biorąc pod uwagę fakt, że piśmiennictwo historyczno-naukowe w naszym kraju stoi na wysokim poziomie. Świadczy o tym dorobek polskich autorów, zgromadzony — dla przykładu — w *Monografiach z Dziejów Nauki i Techniki* (opublikowano już 125 książek), nie licząc wielu wydawnictw książkowych, pozaseryjnych, periodycznych i innych. Dobrze byłoby, aby czytelnicy radzieccy zostali o tym poinformowani — tak, jak czytelnicy polscy są informowani o dorobku autorów radzieckich.

W związku z powyższym sugestia: czy nie można by rozbudować działu *Badania historyczno-naukowe za granicą*, w którym znalazłyby się obszernie omówienia krytyczne osiągnięć historyków nauki i techniki z innych krajów?

Myślę też, że warto byłoby zamieszczać większą ilość polemik, co sprzyjałoby konstruktywnemu rozwijaniu historii nauki i techniki oraz integrowaniu wyników badań uzyskiwanych w różnych krajach.

Stefan Zamecki
(Warszawa)

CZECHOSŁOWACKIE CZASOPISMO „DĚJINY VĚD A TECHNIKY” (DVT)

„Dějiny věd a techniky” (DVT) ukazują się cztery razy w roku, a każdy numer liczy 64 strony. Czasopismo to zawiera również dodatek drukowany na papierze kredowym o objętości nie większej niż 8 stron w skali rocznej. Wydawane przez Czechosłowackie Towarzystwo Historyków Nauki i Techniki przy Czechosłowackiej Akademii Nauk¹ przeznaczone jest głównie dla członków tego

¹ Czechosłowackie Towarzystwo Historyków Nauki i Techniki oraz czasopismo DVT nie zajmują się dziejami nauk społecznych.